

Eskişehir Madencilikte Stratejik Öneme Sahip

Eskişehir ihracatının yaklaşık % 30'u madencilik alanında gerçekleştirilmekte, bu yönüyle madencilik şehir ekonomisinde lokomotif görevi görmektedir.

Madencilik, ilk çağlardan beri yapılmakta olan, medeniyetlerin doğuşunda en büyük katkısı sağlayan faaliyetlerden birisidir. Yaşamı fonksiyonel hale getiren araç ve gereçlerin % 99'u doğal kaynaklar ve madenlerden sağlanmaktadır. Toplumların refah ve gelişmişlik düzeyleri ile madencilik faaliyetleri arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Temel sanayi girdilerine ham madde sağlayan ana sektör olan madencilik, ülkemizin ve Eskişehir'imizin temel sektörleri arasında önemli bir yer teşkil etmekte, sanayileşmeye katkıda bulunan en önemli ve lokomotif sektörlerin başında gelmektedir. Dünyanın en meşakkatli, emek ve alın teri gerektiren mesleği; yatırımın oldukça ağır ve zor olduğu sektörlerden birisidir.

Teknoloji geliştikçe, maden kaynaklarına duyulan gereksinim de her geçen gün artmaktadır. Bir otomobil yapımı için 15, bir renkli TV yapımı için 35 çeşit mineral tüketildiği, bir konut için 400 ton kırma taş üretildiği göz önüne alınırsa madenlerin insan ya-

şamındaki önemi daha iyi anlaşılır. Hammadde tüketimi ile yaşam standardı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Kişi başına tüketilen hammadde miktarı arttıkça yaşam standardı da yükselecektir, örneğin; günümüzde kişi başına çelik tüketimine bakıldığında, bir ABD'li için yılda 600 kg., bir Avrupalı için yılda 400 kg., bir Türk için yılda 80 kg. çelik tüketildiği görülmektedir. Her bir ABD'linin bugünkü yaşam standardının korunabilmesi için her yıl kişi başına 2000 kg. hammadde tüketilmesi gerekmektedir. Ülkemizin sanayileşme alanında vereceği uğraşta en çok maden kaynaklarımıza gereksinim olacaktır. Maden kaynakları ise bir defa işletildiğinde bir daha yerine konulamayan, yani "yenilenemez" kaynaklardır. Bu nedenle madencilüğimizin ülke içindeki ve dünyadaki yerinin iyi kavranması, en verimli ve katma değerli şekilde üretilmesi gereklidir.

Yerkürenin altındaki madenler çıkarılıp, sanayiye ve endüstriye kazandırılıp, işlenmesi ve pazarlanmasıyla insanlığa ve ülkemize yarar sağlamaktadır.

Ülkemiz hem çeşitlilik, hem de jeolojik ve tektonik yapısından dolayı zengin maden yataklarına sahip olup, bazı maden kaynakları açısından kendisine yetebilecek nadir ülkeler arasındadır. Dünya üzerinde ticareti yapılan 90 madenden, 50 tanesi zengin rezerv olmak üzere, 77'si Türkiye'de bulunmaktadır. Ayrıca alt grup olarak dünyadaki bor rezervinin

Mustafa Çekiç

Çekiçler Mermer Sanayi A.Ş.
Yönetim Kurulu Üyesi

Eskişehir Ticaret Odası
Meclis Divan Katibi

%72'si, doğaltaş ve mermer sektörüne bakıldığında dünya mermer ve doğaltaş potansiyelinin de yaklaşık %40'ı ülkemizdedir. Bu orana renk ve çeşitlilik de eklendiğinde ülkemiz dünyadaki en önemli ilk 3 ülke arasında yer almaktadır.

Dünya üzerinde ticareti yapılan 90 madenden, 50 tanesi zengin rezerv olmak üzere, 77'si Türkiye'de bulunmaktadır.

Türkiye’de rezerv açısından, en fazla 15,8 milyar ton ile nadir bulunan bir kireç taşı türü olan dolomit yer almaktadır. Dolomit hem seramik yapımında hem de cam yapımında kullanılmaktadır. Bunu rezervi, 13,9 milyar ton ile mermer, 12,3 milyar ton ile linyit kömürü, 1,2 milyar ton ile taş kömürü, 5,7 milyar ton ile kaya tuzu, 3 milyar ton ile bor, 1,5 milyar ton ile ponza(pomza), 1,9 milyar ton ile de bakır cevheri takip etmekte, bunların yanı sıra da demir, krom, altın, perlit, lületaşı, manyezit, kalsit, talk, sepiyolit, perlit, toryum, uranyum madenleri ülkemizde bulunmaktadır.

Eskişehir’de sahip olduğu yer altı kaynaklarıyla, madencilik sektöründe stratejik bir öneme sahiptir. 30-40 yıl önce bilinmeyen altın, mermer, manyezit, bor yatakları, bugün üretimleriyle, şehrimize ve ülkemize yüksek katma değer yaratmaktadırlar.

MTA verilerine göre dünyada 132 ülke arasında toplam maden üretim değeriyle 28. sırada yer alan Türkiye, maden çeşitliliği açısından ise 10. sırada bulunmaktadır. Ülkemizin madencilik ihracatı günümüz itibarıyla yıllık 5 milyar dolar düzeyinde seyretmekte ve bunun yaklaşık 2 milyar dolarlık kısmı da inşaat sektörünün ana malzemesi olan doğal taş ve mermer ihracatı ile gerçekleşmektedir.

Ülkemizin toplam ihracatından %3 civarı bir pay alan madencilik sektörümüz, GSYİH’deki payının %1,5 civarında olduğu bize sektörün potansiyelinin ve gelişiminin daha da artması gerektiğinin göstergesidir.

Sektörün önemini pekiştiren bir diğer unsur da, madencilik sektörünün ihracatını, ithalattan bağımsız bir şekilde gerçekleştirmesi ve net döviz girdisiyle değerlendirilebileceği gerçeğidir. Bunun sonucunda, madenciliğin ülkemize ve tabi ki şehrimize katkısı, kazanımı görünenin 5-6 katıdır. Madencilik sektörü, dışa bağlı olma-

dan, aramalı ithalatı gerçekleştirmeden, bir çok sektörden farklı olarak, neredeyse maliyetinin %90’ı yurtdışına gitmeden ülkemizde kalmaktadır. Bu açıdan bakıldığında güçlü bir madencilik sektörünün öneminin; sürdürülebilir bir ekonomi, kalkınma ve ülkemizin gelişimi açısından ne kadar önemli olduğu, bu büyük katma değeri en iyi şekilde kullanma gereksinimi daha iyi anlaşılabilir. Sektör, gerek ekonomiye doğrudan yaptığı katkılar, gerekse ekonominin diğer alanlarına, özellikle imalat sektörüne sağladığı girdiler nedeniyle de özel bir öneme sahiptir.

Madencilik sektörünün Eskişehir’imizdeki önemini de vurgulamak adına şehrimizin ihracatının yaklaşık % 30’una denk gelen kısmını madencilik sektörü gerçekleştirmekte ve bu bağlamda şehrimizin ekonomisinin lokomotifi niteliğindedir. Bu ihracatın içinde bir kısmı konsolide ihracat ile 1 milyar dolardan fazla kısmı bor madeni olmak üzere, 100 milyon dolar civarında da; mermer, manyezit, lületaşı, altın, krom, dolomit, sepiyolit yer almaktadır. Eskişehir ayrıca dünyada stratejik kabul edilen bor, toryum, uranyum, krom ve altın gibi 5 madenden uranyum dışındaki 4’ünü de sınırları içerisinde bulundurmaktadır.

Şehrimizin en büyük rezerve sahip bor madeni; 3 milyar 66 milyon ton ile dünyadaki toplam bor rezervinin %74’üne sahip olan ülkemizin, 2018 yılında dünya bor talebinin yaklaşık %59’u Eskişehir’deki ETİ Bor Maden İşletmeleri tarafından karşılanmıştır. Ayrıca rezervlerinin büyük bölümü, Eskişehir sınırları içinde olan, 5000 yıllık mazisi olan lületaşı da şehrimiz ile özdeşleşmiştir. “Eskişehir Taşı” ya da “Beyaz Altın” ismiyle de anılarak, ihracatın yanında, turizm ve tanıtım etkisiyle de şehrimiz ekonomisine önemli katkıda bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, yine dünyada çok nadir bulunan mermer türleri ve yarı değerli taş kategorisine giren ve ülkemizde yalnızca Eskişehir’de yer alan, dünyada da az

REZERV AÇISINDAN TÜRKİYE

15,8
MİLYAR TON
KİREÇ TAŞI

13,9
MİLYAR TON MERMER

12,3
MİLYAR TON LİNYİT
KÖMÜRÜ

5,7
MİLYAR TON
KAYA TUZU

3
MİLYAR TON
BOR

1,9
MİLYAR TON
BAKIR

1,5
MİLYAR TON
PONZA

1,2
MİLYAR TON
TAŞ KÖMÜRÜ

bulunan bir kırmızı oniks türü doğal taşta, yine şehrimiz sınırlarında bulunmakta ve üretilerek dünyaya ihraç edilmektedir.

Günümüzde madencilik sektörünün ülke ekonomisine katkısını arttırmak için, öncelikle sorunları tespit edip, engelleri ortadan kaldırdığımız takdirde, çerçeveyi çizdiğimizde, refah seviyemiz artacaktır. Sorunlarımızı ve çözüm önerilerimizi yalnızca bu yazıya sığdırmak olanaksızdır.

Öncelikle Türkiye'miz için en büyük zenginlik, ne yeraltı kaynağı ne de dünyadaki servettir. Katma değerli ve teknolojik üretimin önünü açan, her yönüyle iyi yetişmiş, ülkesini seven, iyi eğitim almış insanlar en büyük kaynağımızdır.

Bu noktada hareketle, ana başlıklar halinde özetlersek; sorunların başında, devletin ve üretici kişi ve kuruluşların birlikte üretme, işbirliği içinde eksiklikleri giderecek bir yapı oluşturmalarıdır. Hem devlet, hem de üreticiler, birbirlerini tanıyacak ve güvenecek, işbirliği düzeyini arttıracak kurumlar oluşturmalı, var olanları işletmelidir. Koordinasyon ve iletişim eksikliği giderildiğinde, çoğu sorun çözülecektir. Ruhsatların alınmasında ve faaliyete geçişteki yaşanan zorluklar, bürokratik sıkıntılar üretimleri geciktirmektedir. Madencilik ürünlerinin üretimini sağlamak ve yüksek katma değerli ürünler üretmek adına ruhsat, arazi tahsis, çevre izni ve bunu takip eden diğer izinlerin hızlı ve şeffaf bir mekanizmaya bağlama yönündeki eksiklikler giderilmelidir. Eskişehir'in 1. Bölgede yer almasının yanında, bürokrasi ve bilgi eksikliği, devletin ilgili destek ve teşviklerine erişimi zorlaştırmaktadır. Ceza ve bedellere yapılan artış miktarı bir çok firmayı ve üreticiyi zora sokmakta, özellikle finansmanın yetersizliği ve erişiminin zor olması, kaynak sıkıntısı çeken üreticiyi, işletmeleri kapatma noktasına götürmektedir. Madencilik, devletin üreticinin yanında olduğunu hissetmelidir. Vergilendirme ile ilgili sorunlar, sektördeki özel ve genel teşviklerin yetersizliği,

Katma değerli ve teknolojik üretimin önünü açan, her yönüyle iyi yetişmiş, ülkesini seven, iyi eğitim almış insanlar en büyük kaynağımızdır.

sektörde iş birliğinin yeterli düzeyde olmaması, güvenlik kültürü eksikliği, katma değeri yüksek ürünlere gerekli önemin verilmemesi, üniversite-sanayi iş birliğinin geliştirilememesi sorunu, pazarlama strateji ve pazar çeşitlendirme eksikliği, nitelikli ve teknik iş gücüne ulaşma ve eğitim altyapısındaki sıkıntılar, üretimde verimlilik artışının istenilen düzeye ulaşmamasında ana etkenlerdir.

Dünya genelinde yılda 10 milyar ton olan maden üretimi 1,5 trilyon USD civarında ekonomik hacim ifade etmektedir, ülkemizin ve şehrimizin bu ekonomideki payını artırmak için, yukarıda belirtilen, ana sorunlara ait çözümlerin bir an önce yetkililer tarafından hayata geçirilmesi, devletin ceza kesip, zorluk çıkarmak yerine, madencilik önünü açacak bir yolun izlenmesi ve bizim de çabalarımızı ülkemiz ve üretim lehine artırmamız kaçınılmazdır. Ülkemizin bu denli önemli ve büyümemize ivme katacak ana kaynağının, bu kadar büyük hacimli bir ekonominin en iyi şekilde değerlendirilmesi, sürdürülebilir küresel rekabet gücümüzü arttırmak için çok önemlidir. Bu hedefe ulaşmadaki en önemli adımlardan birisi de; daha verimli ve teknolojik üretim altyapısına geçmek suretiyle, yüksek katma değerli madencilik ürünlerinin üretilmesine ve işlenmiş ürün kapasitesinin, ürün çeşitliliğinin ve ürün kalitesinin geliştirilmesine önem verilmesi şeklindedir. Bunun yapılması için de sektörün karşılaştığı zorluklar ve sıkıntıları aşarak, yönümüzü Ar-Ge, teknoloji ve katma değerli üretime çevirmek zorunluluğumuz bulunmaktadır.

İnsan ve toplum hayatında bu denli ve vazgeçilmez bir yer tutan madencilik, gelişmiş ülkelerin bugünkü teknoloji ve refah düzeyine ulaşmalarında en etkin rolü oynayan faktördür. Her işletme, kendi sektörü ve ürünü ile ilgili ne tür yenilikler yapabiliriz diye düşünmeli, hem kendisi, hem de ülkesi için katma değer üretmek için çaba sarfetmelidir.

Gerek meslektaşlarımız ve sektör temsilcilerimiz ile birlikte, gerek madencilik komitesi olarak, ve gerekse Eskişehir Ticaret Odası olarak, madencilik sektörünün sorunlarına çözüm üretmek adına, her türlü girişim ve faaliyette bulunmaktayız. Sektörümüzü en üst düzeye çıkarmak ana hedeflerimizden birisi olmak zorundadır. Yeni teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği, geleneksel ticaret ve ekonomik modellerin değiştiği bir ortamda, madencilik karşı çıkmak ya da zorluk çıkarmak gibi bir durum söz konusu olamaz. Madenlerimizi doğaya saygılı bir şekilde çıkarmak, sürdürülebilir madencilik sağlamak şartıyla, doğal kaynaklarımızı en iyi, en verimli ve en değerli şekilde üretmek zorundayız.

Ülkemizin, 2023 yılında madencilikte 15 milyar USD ihracat hedefini gerçekleştirmesi için; madenlerin pazarlanması, uygulanan politikalar, sektör içi birliktelik, kullanılan teknoloji ve arge, sektördeki ürün çeşitliliği ve katma değerli üretim üzerine odaklanması gerekmektedir. Biz de burada şehrimizdeki sektörel temsilciler olarak üstümüze düşeni yapmak ve en fazla faydayı elde etmek için elbirliğiyle çabalamalıyız.

Ülkemizin tüm madenleri ve doğal kaynaklarında 82 milyonun hakkı vardır ve zengin rezerv kaynaklarına sahip Türkiye'de; madenlerimizin çevreye duyarlı olarak, en verimli ve en yüksek katma değer ile üretilmesi, hem firmalarımız hem de ülkemiz adına hepimizin ortak görevidir. Sürdürülebilir bir kalkınma, ülkemizin refah seviyesi ve standartlarını yükselmesi, uluslararası alanda güçlü olmasının yolu, üretim ve pazarlama yapmaktan geçmektedir.